

Коротка історія

Література України ім. В. Стефаника

01430381K

Литература України ім. В. Стефаника

0610
[Вид-е. Укр. Інф. Бюро в Терно-
полі, 2. 27]
3.803/2.

Коротка історія українського народу.

Переповів

І. Галушинський.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Тернопіль 1919.

Наказом Українського Інформаційного Бюро.

T3(2YK)

Львівська державна
наукова бібліотека

1412

ЛННБ України
ім. В. Стефаника

5334564

34269

+2.030

 Львів. Бібліотека
 АН. УРСР

Вступ.

Дуже велика наша земля. Роскинулася вона від Карпатських гір аж до Кавказу, від незміримих болот Припеті, до Чорного моря. Увесь той величезний простір заселює сорокміліоновий народ, що говорить одною мовою, має одну вроду, співає однакові співанки—думи та заховує однакові звичаї. Той народ називається Українським а земля яку він замешкує Україною. Вже від непамятних часів живе тут наш народ. Всегда хоробро і сміливо обороняв він свою рідну землю від ворогів, поливав її своєю кров'ю, своїм потом, засівав своїми білими кістками. Богато, дуже багато ворогів мав наш український народ, бо дуже родюча і дуже плодovitа українська земля. Заздрістним оком гляділи ворожі сусіди на цю землю. Але і не мало оборонців мала ця земля, які не жалували ні терпіння, ні життя, ні крові для свого рідного краю. І тому такої славної історії як наша не мав і не має ні один народ в світі. Ту славу нашу минувшину мусимо всегда памятати, мусимо знати, хто наші друзі-приятелі, а хто вороги, мусимо у сво-

їх славних і хоробрих предків навчитися завзяття та любови до рідної землі, до рідного народу. Коли пізнаємо ту минувшину, будемо горді за свій народ і будемо почувати себе наслідниками боротьби предків за волю і незалежність України.

Українська держава.

Дуже давно, бо вже більш як 1000 літ тому Український народ мав свою власну державу. Наші предки відзначалися хоробростю, сміливістю та відвагою. Це був дуже войовничий народ. Коли в толінних Українців родився син, то батько клав коло колиски сина меч і говорив: — "Сину, цим мечем, боронив я свою землю, свою родину, ти роби те саме!"

Правили Україною князі, але робили вони так, як постановляв народ. Люди збиралися на раду, що звалася віче і на тих вічах установляли для свого краю закони і порядки. Князі мали лише ті закони виконувати і заводити ухвалені народом порядки. Першим визначнішим князем Києва був Олег. Він глибоко запав в пам'ять народу. Вона оповила його імя дивними оповіданнями, казками і піснями, зробила з нього не тільки великого і вдатного войовника, а й "вішого" чудодія, що вмів творити діла надлюдські, міг обернутися звірем і птахом і малою комахою. В 907. р. ходив Олег з усім своїм військом на Царгород, (нинішній

Константинополь) столицю грецьких цесарів. Щоб не допустити його до міста, то Греки ланцюхами замкнули ту часть моря, яка притикала до міста. Але Олег їх перехитрив. Він казав своїм воякам поставити човни, в котрих приплели під Царгород, на колеса і коди, подув вітер у вітрила, човни поїхали на колесах під само місто. Греки так налякалися, що стали просити у Олега, аби взяв яку хоче дань, аби тільки міста не нівав. Тоді Олег сказав їм дати по 6 фунтів срібла на кожного вояка, велів пошити вітрила на свої човни з парчі та шовку, а на знак побіди над Греками повісив свої щити на царгородській брамі. — Рівночасно заключив Олег договір з Греками. Греки признали нашим купцям всякі пільги, їм вільно було торгувати в Візантії без оплати цда і мита, а надто грецьке правительство мало їм давати все потрібне на прожиток і на дорогу. За те Олег обіцяв, що не буде боронити своїм воякам вступити в грецьке військо на службу. — Память про цей і про інші такі походи зісталися в піснях про похід Олега на Індійське царство.

А Олег тоді був догадливий —

З усією дружиною хороброю

На те славієє царство на Індійське

Зараз з нею у похід пішов.

Напуває та годує він дружину ту хороброю

Обува, одяга добрих молодців —

Носять туби воши соболині

В перемінуж шуби барські.

По Олегу став княжити Ігор. За його володіння зростала українська держава. Ріжні племена приставали до неї або добровільно або примусово. В війні з племенем Деревлян, які жили на північ від Київів згинув Ігор. З міста Іскоростеня напали Деревляни на дружину Ігоря, побили її — бо було її мало, а самого Ігоря вхонили і замучили люто: нахилили верхи дерева, привязали до них Ігоря і потім пустили і ті дерева роздерли Ігоря.

Зісталася в Києві по Ігорі його вдова Ольга з малим сином Святославом. Ольга була дуже мудра жінка і перша християнка на Україні. В народі ходило багато оповідань про її хитрість і мудрість. Вона їздила до Царгороду, до грецького цісаря в гостину. Побачивши її красу і премудрість, почав її цісар сватати. Але Ольга хитро—мудро від того сватання викрутилася, попросивши, щоб був її хрещеним батьком, а як став вже хрещеним батьком, не міг вже оженитися з хрещеницею. В народній пам'яті зісталася Ольги, як взорець шановної жінки, що шанує пам'ять свого чоловіка, свято сповняє свої обов'язки, виховує дітей, мудро править державою, обіцяючи її роблячи порядки і не лакомиться вийти в друге, хочби і за самого грецького цісаря.

Про сина Ігоря і Ольги Святослава так само багато згадується в народних піснях і думках як про Олега і Ольгу. Це був великий і славетний воєвник, смілий та відважний. Не раз воював він

з Греками і завоював був цілу Болгарію. А коли одного разу, його з невеличким військом обступили з десятиро більша сила ворогів, тоді він звернувся до своїх вояків і сказав: — „Волею — неволею, а мусимо стати до бою! Не дамо ж бо землі Української посоромити, а ляжемо тут головами! — Мертвіж бо ссрому не мають. Я піду вперед і, коли моя голова ляже, тоді вже самі про себе думайте!“ — А вояки йому відповіли: — „Де твоя, князю, голова ляже — там і ми свої покладемо!“ Сталася січа і Українці побили десять раз сильнішого ворога.

В тім часі з'явилися на східних степах України дикі орди Печенігів. Вони підступили під Київ і почали облягати місто. Коли про це почув Святослав, вернув скоро з своїм хорим військом на Україну і прогнав геть Печенігів в степи. — Святослав вже з роду був вояком, в дома довго не міг посидіти. Скоро зібрав нове військо і пішов на Греків, котрі не додержали договору заключеного з Українцями. З своїм військом підступив він під Царгород. Тоді грецький цісар дуже злякався зібрав свою старшину — радить ся з ними, що робити. Радить старшина шіслати Святославу дарунки, спробувати на що він охочий. Посилають золото і парчі з чоловіком розумним, аби приглядався, як то Святослав прийме. Прийшли Греки, поклали перед ним золото і парчу — Святослав ні подивив ся, каже слугам: „візьміть то собі“

і забрали. Приходять Греки до цісаря, кажуть: „ані подивився на нас, казав тільки слугам забрати“. Радить один: „царю, спробуй іще, пішли йому зброю!“ Поніс посол князеви зброю — якже той не втішиться, бере до рук, любується, кмже цісареві дякувати. Оповіли то цісареві — „е, кажуть старшини, лютий се чоловік мусить бути — про богацтва не дбає, а за зброю хапається, нема що робити, давай йому дань“. І післав цісар до Святослава: „не йди вже на столицю, бери дань, яку хочеш“. Дали йому дань — а віа ще і на убитих каже давати: „се, каже, його родина візьме“. — По сій умові Святослав захотів побачити ся з цісарем. Той приїхав з великим полком кінним в богатій, золоченій зброї. Святослав же приплив на човні, гребуни веслом разом з товаришами, був убраний зовсім просто і нічим не визначався з поміж інших, тільки чистіша була на нім полотняна одежа. Вигляд князя описує грецький письменник так: був він середнього зросту, кремезний і сильний, ніс короткий, сині очі, густі брови; бороду мав голену, довгі вуса і на голові чуб; виглядав суворо. Поговорив трохи з цісарем, сидючи в човні і поїхав.

Вертаючи з Греції на Україну згинув коло дніпрових порогів, де на него засіли були Печеніги. Відрубали йому голову і з черепа зробили чашу на пам'ятку перемоги над славним воїном, що, як кажесть ся в народній пісні, „чужої землі

шукав, а свою втеряв. Так пімстилася на нім його вояцька натура.

Син Святослава Володимир Великий зібрав всі українські землі до купи і сотворив з них одну велику Українську державу. Увесь нарід жив тоді ще в поганстві. Стикаючися близше з Греками, котрі тоді вже визнавали віру християнську, він пізнав ту віру і дався охрестити. Від того часу стався поширити віру Христову і між своїм народом. Його заходи увінчалися успіхом і український нарід приняв християнство. Рівночасно з тим дбав сей князь і про просвіту народну. З Греції і Болгарії сироваджував на Україну учених людей, котрі перекладали грецькі і болгарські книжки на українську мову, учили людей читати і писати і закладали школи. Через це піднеслася просвіта і добробут народу і його значіння у сусідніх народів. Часи Володимира Великого зісталися в народній пам'яті як ясна, радісна доба в життю народній. Але при кінці його панування почали наступати зі сходу тяжкі хмари. Були це дикі орди Печенігів, котрі великою навалюю наступали на Европу, а передовсім на Україну. Своєю кров'ю і своїми людьми ратувала Україна західних своїх сусідів від сеї навали, але через те і сама зищилася, ослаблялася, підупадала. Села, котрі за часів Володимира розцвітали, підносилися просвітно, багатіли, почали пустошити. Люди утікали перед дикими Печенігами і крилися по лісах. На оборону міста,

казав Володимир сипати доокола Київа високі вали, ставити кріпости. До оборони міста стягав людей з далеких сторін, бо в околиці Київа людей вже не було. Серед сеї грози, серед тих приготувань умер Володимир Великий, полишаючи Україну в страшнім, неевнім подожженню.

Та небезпека на якийсь час відсунулася, коли на княжім престолі в Київі засів Ярослав Мудрий. Він ще раз зібрав усі українські землі до купи, що були розпалися по смерті Володимира. Він перший списав всі українські закони і права в книжку, яку назвав „Руська Правда“, відновив школи і підносив просвіту і добробут народа. За часів Ярослава Мудрого український нарід був одним з найбільше просвічених і багатих народів Європи. З далеких чужих держав приїзджали на Україну послы, щоб заключити дружні зносини з Українцями. Королі чужих держав старалися посвечитися з українським княжим родом. Одна донька Ярослава, Ганна, вийшла за муж за французького короля Генриха. Коли повдовіла то правила французькою державою в імени свого сина Филипа. На однім французькім державнім документі, який переживався до нинішнього дня, знаходиться власноручний підпис королевої українськими буквами: Анна королева

Упадок Київа.

Як бачимо, в той час була Україна дуже сильною, могутньою і багатою державою. Народ жив своїм власним життям, правився своєю волею, мав високу просвіту, свої школи, своїх учених, займався рільництвом, промислом і торгівлею, мав повагу і значінне у сусідів. Але під ту найкращу пору нашого життя почали з далекого Сходу наступати на нашу землю дикі орди. Вже за засів Святослава і Володимира появилися на степах України Печеніги. Вони йшли з Азії цілими гуртами з жінками, дітьми, скотом, йшли і руйнували по дорозі українські села і міста, забирали з собою людей і їх добро. Йшли вони безнастанно. Коли одних розбито, наступали другі, по них треті і так далі і далі. Роки, десятиліття минали а вони йшли і йшли. Така вічна боротьба з дикими ордами ослаблювала Україну. Коли Українці справилися вже з Печенігами і гадали, що вже будуть мали спокій, тоді появилися на степах інші дикі народи. По Печенігах надійшли Обри. І з тими дикунами скоро покінчили Українці. Але по Обрах зачали наступати на Україну, ще численіший дикий нарід Половці. З тими дуже довго боровся український нарід, хоробро боронив свою землю, свою вітчину і вкінці розбив їх так що і сліду з них не стало. В кінці по Половцях прийшла ще страшніша дича іменно Татари. Це було 800 літ тому назад а ще до ни-

ні в нашім народі не загинула пам'ять про ті страшні часи татарських нападів. Більш як двіста літ безперестанку боровся український народ з тими дикими ордами і боронив себе від заходу Європу перед дикою навалою. Як сильний мусів бути тоді український народ, як могутня мусіла бути його держава, як хоробрі і відважні мусіли бути наші предки, як мусіли любити свою землю, свою мову, свою вітчину, коли, подумаємо, як довго вони з тими дикими народами воювали з народами, з котрих кождий з осіб був численніший, як наш народ. Український народ не загинув, не втратив ні своєї землі, ні своєї мови, жиє ще нині, за те з Печенігів, Обрів і Половців нема нині ні сліду, та з Татарів залишилися тільки малі рештки на березі Чорного Мор'я. Та не тільки тих одних ворогів мав український народ. Коли західні сусіди Поляки і Румуни побачили, в якій нещасті знаходиться Український народ, побачили, що сила його слабе, і місто помощи йому в тій борбі, нападали на него ззаду і рвали один кусок землі за другим. Український народ боровся іх перед дикими ордами, а вони з вдячності пхали йому ніж в плечі. Та нещасте ніколи не йде одним. Донзовнішнього ворога прилучився ще і внутрішній. Через беззастанну війну уживодобробут, упала просвіта і в свідомість народу. Між хіпооліно-скими родинами почалися сварки, межеусобиці борби і ще ще більше ослаблювало силу дер-

жави. Вороги напірали з усіх боків. Зі сходу Татари, з півдня Румуни, з заходу Поляки. А в середині неспокій, заворушення. Та мимого того держалася українська держава зі своєю столицею в Києві. Але на наше щастє, в ту скорбну годину явився ще один страшний ворог з півночі — Москаль. Це був також дикий монгольський народ, який говорив татарською мовою. Їх край був убогий, переважно самі піски і болота. Давнійше підбили їх були наші князі і вони платили їм данину. Отож Москалі побачивши тепер невідрадне положення України, позавидували нашу шарну, плодівиту землю і кинулися її завоювати. Війна тягнулася довгі літа. Та наприкінці Москалі заняли Київ, зруйнували його і вирізали всіх Українців в місті. Українські книжки і бібліотеки і все народне добро забрали до себе до Москви. Від тоді перебрали вони не тільки нашу науку і просвіту але і нашу українську мову змінюючи її лиць на свій московсько-монгольський лад. Це було 750 літ тому назад. Тоді столиця української держави перенеслася з Києва до Галичини, а потім до Львова. На деякий час осередком державного українського життя робиться Галичина.

Галицьке королівство.

Хоч як старалися Москалі звести зі світу наш нарід, та їм це не удалося. Галицькі князі почи-

нають потроху збирати до купи українські землі, віднімаючи їх від Москалів. Нарід шанував князя Романа Галицького, хороброго войовника, що на всі боки відбивав ворожі напади, воюючи з Польщею, Половцями, з Угорщиною і Москалями. Та найславнішим галицьким князем був Данило, котрий коронував ся на короля України. Він вже зібрав був до купи майже всі українські землі, коли отсе спіткало Україну нове страшне лихо. — Були це Монголи—Татари, що 1230. р. рушили на Україну.

Ще в 1222. р. звернули ся були Половці до українських князів з просьбою о поміч проти Татарам. Вони казали: „як нам не поможете, то ми їм піддамо ся і тоді разом з ними нападемо на Україну“. Князі рішили помагати Половцям. Зібрали війська і пішли в глибину степів. Битва стала ся на річці Калці. Українськи полки билися хоробро, але Половці не видержали, кинули ся тікати і наробили замішання в нашім війську. Через те настав страшений погром. Сила людей згинула. Тільки Мечислав київський з своїм народом боровив ся до кінця, але вкінці він піддав ся вірячи на слово Татарам. Та ті слова не додержали. Його враз з старшиною задушено, положивши під дошки, на котрі посідали потім Татари обідати і

Потім вернули Татари назад в свої степи. Перепочивши рушили з новими силами на захід. Прийшли зразу на Московщину. Москалі піддалися без

бою. Та не такий був український народ. Довго і завзято боронив він свій край. Ось як описує очевидець оборону Київа перед Татарами. В 1240.. р. підступили Татари під Київ і обложили його своїм величезним обозом. Страшно було дивитися на сю хижу і дику орду. Від рипу возів, від реву верблюдів та їржання коний не чути було голосу в місті. Але не зважаючи на те, Кияни, побачивши по Переяславцях і Чернигівцях, що чекає їх, сміло взялися до оборони під проводом воєводи Дмитра котрого прислав був князь Данило. Татари приступали від Дніпра і поставили тут свої тарани до розбивання мурів. День і ніч безнастанно били вони в стіни; стіни почали валитися, люди під проводом Дмитра кинулися боронити пролому і страшно було бачити, як ломилися списи, як розбивалися щити і світ затьмився від стріл. Оборону відбито, Татари здобули стіни, але що були втомлені, тож відпочивали цілу добу. Користаючи з цієї перерви, Кияни напружили всі свої сили, поставили нові укріплення коло церкви Богородиці і тут постановили боронитися. Укріплення були слабкі. Татари взяли їх відразу. Тоді люди з відчаю кинули ся на хори церкви, щоб там сховатися. Однак будинок не витримав тягару такої маси людей, завалився і покрив їх руїною. Так скінчилася історія старого, княжого Київа.

Було це 6. грудня 1240. Україна втратила самостійність. І як не старався король Данило та

інші князі, щоб вернути Україні давню могутність — все було дармо. Опинилися наші предки в татарський неволі.

Зажирилась Україна, що ніде прожити —

Витоптала Орда кіньми маленькії діти.

Ой маленьких витоптала, великих забрела

Назад руки постягала, під хана пігнала.

Українсько-литовське князівство.

Гірко жилося нашим предкам під Татарамі. Та поволи почали сусіди відвойовувати у них українські землі. Згодом і вся Укрзїна з татарської неволі перейшла в неволю у Литовців. Але ця неволя не була тяжка. Литовці був народ темний, неосвічений. Вони переняли від Українців їхні звичаї, просвіту, культуру і навіть мову. Литовські князі зовсім поробилися Українцями. Українською мовою писали закони, судили людей, українською мови уживали при княжім дворі. Литовські князі називали себе українськими князями а свою державу українським князівством. Та не довго так було. Незабаром Литва зєдналася з Польщею і тоді наш народ опинився в польський неволі.

Польська неволя.

Тяжко бідував наш нарід під Польщею. Польські пани дивилися на Українця як на худобу. Мо-

ЛНБ України

533 ім. В. Стефаника 4564

ву нашу і нашу віру назвали вони „хлопською“ а самих Українців називали „бидлом“ Український народ не мав жадних прав, його не обороняли ніякі закони. Пани забрали тоді від селян всю землю, а їх самих зробили своїми кріпаками. Панови вільно було викинути мужика з його хати, забити його і за це не ставав він перед судом. Страшно знущалися Ляхи над нашим народом. Знущалися над нашою вірою над нашою мовою. Школи позамикано понищено. Українцями не вільно було учити своїх дітей. Усі церкви на Україні, немовби пориши, віддали польські дідиці Жидам в аренду. І не можна було ані дітей хрестити, ані шлюбів взяти, ні мерця похоронити, ні паску посвятити, поки Жидови арендареві за це не заплатилося. Навіть Служби Божої в церкві правити не можна було, бо ключі казав пани держати Жидови і за кожну відправу треба було йому платити. Оттак цілими десятками літ стогнав наш народ в лядській неволі. Та не стало сили довше терпіти. Для боротьби з Польщею повстали брацтва і козаччина.

Брацтва і козаччина.

Як довго Україна була самостійною державою! Так довго народ наш мав школи і був освічений. А як опинився він у неволі, чужинці замикали народні школи, нищили книжки і умисне держали народ в темноті, щоб панувати над ним. Отже, щоб

1412

з неволі визволитися, почали наші свідоміші люди дбати про народню освіту. Усюди при церквах, особливо по містах, позакладали „Брацтва“ так немовби „читальні“. І ці брацтва заводили школи, учили грамоти, друкували книжки і піддержували народню свідомість. Це страшно розлютило панів-Ляхів і вони ще гірше почали переслідувати український народ. Але не всі терпіли ляхські знущання. Богато було таких, що світ-за-очи втікали з далекі сторони. Там нікому вони не корилися, окрім Господа Бога, нікому не служили, хіба собі і своїй родині. І от на тих степах, де безнастанно воювали з Татарами та Турками, зробилися вони сміливими і відважними людьми і прозвали себе козаками. Далеко в степах, на Дніпрових островах заложили вони Запорожську Січ.

Січ була немовби окрема держава, де всі були рівні та вільні, кудя йшли всі люди, що хотіли боронити від ворогів Ляхів, та — Татарів та Турків, — свій рідний край. На чолі всіх козаків стояв кошовий а на чолі поодиноких куренів стояли курінні отамани. З Січи вилітали орли-запорожці боронити Україну. Деяким кошовим удалося на який час визволити рідну землю від пановання Ляхів. Тоді правили вони Україною і називали себе гетьманами. Гетьман Петро Сагайдачний ходив не раз походом на Турків і визволяв десятки тисяч невольників. Він воював також з Поляками і Москалями і побивав їх війська на голову. За

Його часів краще стало жити українському народу. Та не надовго. По його смерті знову застогнав український народ. Знову гнобили Ляхи, знову Жиди знущалися.

Никли трави жалощами, гнулось древо з туги :

Дознавали намі предки тяжкої наруги.

Кого били потопили в глибокій Ресаві,

А його судом судили в далекій Варшаві.

Осудили недобитків на великі муки :

Розійшлися по Вкраїні каліки без рукі.

Огласили із Варшави : дивітеся, люди !

Хто повстане проти шляхти, то всім таке буде !!

Нехай буде, нехай буде, коли божя воля,

Щоб росла в боях кровавих українська доля.

Нехай знають на всім світі, як ми погибали,

І гинучи, свою правду кровю записали !

Записали — прочитають неписьменні люди,

Що до суду із шляхецтвом згоди в нас не буде

Поки бистра вода Дніпра в синє море летється

Поти серце українське з панським не зживеться.

Та народ уже знав, що робити, і тільки збирав сили. І от року 1648 піднялося велике народне повстання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. З початку пробував був Хмельницький шукати правди у Поляків і бував у самого короля. Та скоро побачив, що у них, правди для Українців нема, що лишень силою можна у них правду вибороти. Зелізом і кровю. „Маю шаблю в руці! Ще не вмерла козацькая мати!“ скрикнув він одного разу в Варшаві, не найшовши там правди. Він вернув на Україну, видав до народу і маніфест, взиваючий до повстання, зібрав

козаків і вирушив разом з ними освободжати рідну землю Україну від ляхської неволі. Побив Поляків під Жовтими Водами, під Корсунем, під Пилявою, під Зборовом і прогнав їх з України далеко поза Сян. В тій борбі помагали Українцям Татари. Та в бою під Берестечком зрадили Татари козаків і наших там побито. Побачив тоді Хмельницький, що власними силами не відвоюється і почав шукати союзників. Року 1654 заключив у Переяславі союз з Московщиною проти Польщі ось на яких умовах: 1. Уся Україна — Правобережна, Лівобережна та Галицька — творить окрему Республіку, незалежну від Московщини. 2. Україна має право власного законодавства і судівництва. 3. Право вибирати вільними голосами гетьмана і всю старшину. 4. Приймати послів і умовлятися з чужими державами. 5. Москва не сміє ломати прав селян, козаків, міст, міщан і духовенства. Українська церква незалежна від московської. 6. Ніхто не сміє відбирати селянських і козацьких земель. 7. Україна і Московщина допомагають одна другій під час війни.

Війна України з Московщиною.

Цю переяславську умову беззаконно зломив Московщина. Під час війни з Польщею, Москалі віроломно зрадили Україну і заключили мир з навіть союз з Польщею проти України. Тоді Хмельницький в союзі з Швецією і Семигородом розпочав війну з Москалями і Поляками, але в часі тої

війни 27. липня 1657 несподівано помер гетьман.
 Ще за життя Хмельницького за гетьмана
 вибрано його сина Юрія Хмельниченка, молодого
 хлопця. Колиж Москалі рушили на Україну і по-
 чали її завоювати, старшина призначила за „на-
 казного“ гетьмана Івана Виговського. Це був
 дуже невеселий і неопитний чоловік. Саме тоді
 московське військо облягло Конотип. Скорі рушив
 і сам гетьман і розбив Москалів у пень, поклавши
 30.000 вояків і тріумфуючи. Непобитків московських
 гнав аж до границь Московщини. Всейшло добре.
 Вороги України були розбиті, і прогнані з краю.
 Україна могла стати влові могоучою, незалежною
 державою. Але прості козаки і народ не розуміли
 ваги хвили. Місто держитися купи і забезпечити
 границі краю, і розсмілися і поділилися на партії.
 Одні стояли за Виговським, другі обрали собі
 гетьманом Ю. Хмельниченка. Славне ім'я батька
 притягло до нього майже всіх козаків. Виговського
 покинуто. Тоді Москалі з Шереметєвим на чолі
 знов рушили на Україну. Та син Хмельницького
 не довіс свого славного батька. Він місто бори-
 ться з Москалями, почав відразу з ними годитися
 і вкінці піддав Україну під владу Москалів. Пра-
 вда зараз потім отямився молодий гетьман і розпо-
 чав війну з Москалями при допомозі Польщі. Війна
 тягнулася кілька літ. Вкінці Поляки зрадили Укра-
 їнцям і потайки погодилися з Москалями, а Україну
 розділили між себе. Правобережжя перейшла

у власть Поляків, Лівобережна Україна у власть Москалів. Та умова заключена між Поляками в місті Андрусові — це таке віроломство, така зрада, з якою може рівнятися хіба зрада Юди.

Це віроломство підняло увесь український народ. Гетьман Петро Дорошенко заключив союз з Туреччиною і за її помочою визволив Правобережну Україну від Ляхів, захотів визволити і Лівобережну. В році 1663. рушив він туди. Тоді Лівобережці повстали проти Москалів і пристали до Дорошенка. Дорошенко розбив московське військо і Україна знову стала єдиною і самостійною державою, але не на довго. Дорошенко мусів на час покинути своє військо, полишивши свого заступника Многогрішного, а той зрадив його, піддав ся Москалям, котрі за сю зраду іменували його гетьманом Лівобережної України. Та Дорошенко ще боровся з Москалями, поки його не зловлено. Він умер у московській неволі.

Тоді Московщина поділила Україну на троє, Лівобережна дісталась Москалям а Правобережна по половині Полякам і Туркам. Ніколи ще так гірко не доводилося жити нашому народови, як тоді. І тому цей час назвав наш нарід Руїною.

Гетьманом на Лівобережжю поставили Москалі Івана Мазепу. Це був розумний і освічений чоловік. Він знову приєднав Правобережжє. Знаючи, що прийдеться воювати з Москалями, він роками до цього приготавлявся. Вкінці Мазєпа заключив

союз з Шведами і почав війну з Москалями. Тоді Москалі рушили знов на Україну, зруйнували Батурин а мешканців вирізали. Під Полтавою зустрілося українське військо з Московським. Через незгоду в нашім війську наших розбито. Україна гинула . . . Привобереже знов взяли Поляки а Лівобереже відійшло під Москву.

Гайдамаччина.

Та ще була оборона для українського народу—Запорожська Січ. Тут громадилися ті, що не хотіли коритися ворогови. Тим часом на Правобережжю піднялося гайдамацьке повстання проти Ляхів. Ватають вовки — сіроманці В свитинах драних, без шапок.

Залізні юди старини
Твої остатні, Україно
Та найвірнійшії сини!

Голодні, бідні, почорілі
Кровю із ран своїх політі
Димом пожежі обгорілі.

Максим Залізняк та сотник Іван Гонта взяли Умань і гайдамаки ов'язченими ножами вигубили ворогів народу. Тоді кошовий Січи Петро Калнишевський хотів зєднати Січ з Правобережною Україною і утворити сильну державу—республіку. Щоб до того не допустити, Москалі допомогли Ляхам задавити повстання.

Москалі рушили на Україну, заманили до себе Гонту і видали його Ляхам, а ті з його живого здерли шкіру. Люто катували Москалі і Ляхи гайдамаків: різали, падили, живцем саджали на палі.

А щоб уже на віки задавити Україну, Москалі зрадливо напали на Січ, зруйнували її, а старшину за-брали в московську неволю. Було це 1775.

Розбило ся товариство!

А що то за люди,

Були ті Запорожці.

Не було й не буде таких людей

Землю українську поділяли тоді московські і ляцькі пани між себе. Князь Патьомкін узяв безліч землі, князь Вяземський 100.000 десятин, князь Прозоровський 100.000, граф Каменський 19.324, граф Браніцький 21.614, генерал Стрякелов 30.000, граф Потоцький 45.000 і много, много інших. Ось відки між чисто українським населенням, на чисто українській землі вzialiся польські дідиці і московські поміщики.

Нова неволя України.

Незабаром Польщу розділили сусіди. Правобережжя дісталось Москалям. Австрія забрала Галичину і Буковину, так що при кінці XVIII. віку український народ опинився під Московщиною і під Австрією. А щоб і слід з України не лишився, то Москалі розказали називати Україну „Малороссією“ а Українців „Малороссами“.

Ніколи ще так не стогнала Україна, як у московським ярмі! Ніколи ще так не внущалися над нашим народом. Усі селяни стали кріпаками—не

вольниками. Їх продавали а навіть міняли за собак. Та не вмирав дух України. Ще в московській тюрмі сидів Кальнишеєвський, а вже Іван Котляревський виступив в обороні прав Українського народу. За ним пішли Куліш, але найбільше вславився Тарас Шевченко. Огненним словом кликав він усіх живих і ненароджених "вб'ється з ненависною Московщиною". Він говорив:

Ляхи були, все забрали — кров повипивали,

А Москалі і світ Божий в пута закували.

За ці слова замучили його Москалі. В кінці московський цар видав приказ, яким заборонено писати, співати і говорити по українськи. Українському народови наложено пута не тільки на руки але також замкнено йому уста. От се, здавалося, надходив кінець для України.

В тім самім часі під Австрією трохи легше жилося галицьким Українцям. Та всеж таки тут Поляки давалися добре в знаки нашому народови. Але завдяки праці свідомої частини інтелігенції народ організувався добував собі прав, значіння. По селах закладано читальні "Просвіти", "Січі", "Соколи" і інші товариства та кружки. Та вату пору прийшла всесвітня війна а за нею революція. Подібно до того як в Австрії в 1918 році

Відродження України.

Коли під натиском військ німецьких і австрійських розлетілася царська Росія, тоді у Києві за почастином одииниць з кругів інтелігенції селянства і робітництва оснувалася Центральна Рада, яка проголосила самостійність української держави, якої Народної Республіки. Тимчасом московське большевицьке правительство не хотіло признати українському народови права до самостійного життя і тому зібравши війська зложені переважно з Хінців, Лотишів, Жидів і Москалів, рушили з тим на Україну, запроваджуючи усюда московсько-жидівське панованне. Щоб рятувати Україну, Центральна Рада заключила з Німцями мир в Берестю. Та Німці умов мира не додержали. Місто помагати Українцям, вони приарештували Центральну Раду і покликали царського генерала Скоропадського на гетьмана України. На Україну прийшли німецькі, малярські і польські війська, які помагали паном карати мужиків за те, що вони поважилися забирати панам землю. Та народ довго вже не терпів. Під проводом Петлюри зробив він повстання, прогнав війська німецькі, малярські і польські з України, прогнав гетьмана-зрадника а всю власть над краєм передав в руки Директорії.

Ріночасно з тим і галицькі Українці скинули з себе австрійсько-польське ярмо і Східну Галичину проголосили самостійною Західною Укра-

Інською Народною Республікою, на чолі котрої
станула Національна Рада. Дня 5. січня 1919.
проголошено злуку обох українських Республік
в одну Народну Українську Республіку.

Та відвічні вороги Українського Народу і те-
пер не лишили його в спокою. З одної сторони
Поляки, вважаючи нас за своїх підданих, рушили
з своїм військом, щоб запанувати над Східною
Галичиною, з другої сторони Москалі-більшевики
враз з Хінцями, Лотишами і Жидами рушили на
Придністрянську Україну, щоб її завоювали і від-
дати в московсько-жидівську неволю. З сими сво-
їми ворогами веде тепер український нарід завзяту
борбу. Як та борба о незалежність Української
Народної Республіки скінчиться, покаже вже най-
близша будучність.

Закінченне.

Чого учить нас історія нашого народу? Та
історія учить нас, що жаден нарід на світі не
має так славної історії як наш нарід. Наш на-
рід через 600 літ хоробро боровся з дикими орда-
ми Печенігів, Одрів, Половців, Татар і Турків, які
йшли з Азії, щоб завоювати цілу Європу. Своєю
кров'ю і своїми кістями оборонив наш нарід По-
ляків, Німців і Французів перед тими дикими
народами але сам обезсилився. З того обезси-

лення ж скористали. Поляки і Москалі, кинулися на наш нарід, завоювали його, відібрали у него землю з його самого зробили своїм підданим рабом-невільником. В тій тяжкій московській і дяцькій неволі прожив наш нарід других 600 л.т. Наша історія учить нас, що сила наша лежить в єдності. Тому вороги, хочаби над нами зганувати, стараються всіма силами розбити згоду і єдиність між народом і підкопати довіру народу до провідників. Це їм дуже часто вдавалося і тому наш нарід, котрий кілька разів робив повстання, котрий кілька разів збирався до бою з ворогами, так довго жив в неволі. І тепер коли наш нарід бореться з Поляками і Москалями за землю, за волю і за самостійність, вороги всіма способами стараються нас розеднати, зробити замішання в середині краю, збунтовати одних проти других. Богато того не хоче розуміти, що нім можна буде робити лад між собою, треба передовсім забезпечити край від ворога. Історія наша учить нас, що як ми цього не зробимо, як ми перше не проженемо Поляків і Москалів з нашого краю, як ми не забезпечимо своєї держави, як зачнемо вже тепер сваритися і битися, як не будемо в теперішній час слухати наших провідників і в часі воєнним не задержимо в середині держави ладу і порядку, так ми пропадемо. Наш нарід підеш знов в неволю польську і московську, котра буде ще тяжшою, ніж та яку переживали наші предки.

Коли хочемо одержати свободу, здобути право на землю, волю і самостійність, то мусимо всякі справи і порахунки між собою полишити на пізнійше, а всі сили звернути на боротьбу з ворогом, на задержання ладу і порядку. Це учить нас наша історія.

Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur, каже римська пословиця, то значить: згода держить найслабший народ, незгода найсильнішу державу валить!

Т. Шевченко.

Розрита могила.

Сьвіте тихий, краю милий,
Моя Україно!
За-що тебе сплюндровано,
За-що, мамо, гинеш?
Чи ти рано до схід сонця
Богу не молилась?
Чи ти діточок непевних
Звичаю не вчила?
— „Молилась я, турбувалась,
День і ніч не спала,
Моїх діток доглядала,
Звичаю навчала.
Виростали мої квіти,
Мої добрі діти, —
Панувала і я колись
На широких сьвітї,
Панувала! О Богдане,
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір,
На свою Вкраїну,
Що колишучи співала
Про свою недолю,
Що співаючи ридала,
Виглядала волю!...
Ой Богдане, Богдамочку!
Як-би була знала,
У колиці б задушила
Під серцем приспала!
Степи мої запродані
Жидові, Німоті;
Сили мої на чужині,

На чужій роботі;
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
А могили мої милі
Москаль розриває.
Нехай риє, розкопує,
Не своє шукає;
А тим часом перевертні
Нехай підростають,
Та допоможуть Москалєві
Господарювати,
І з матері полатану
Сорочку здімати!..."

0,93 (1986)

Р
А

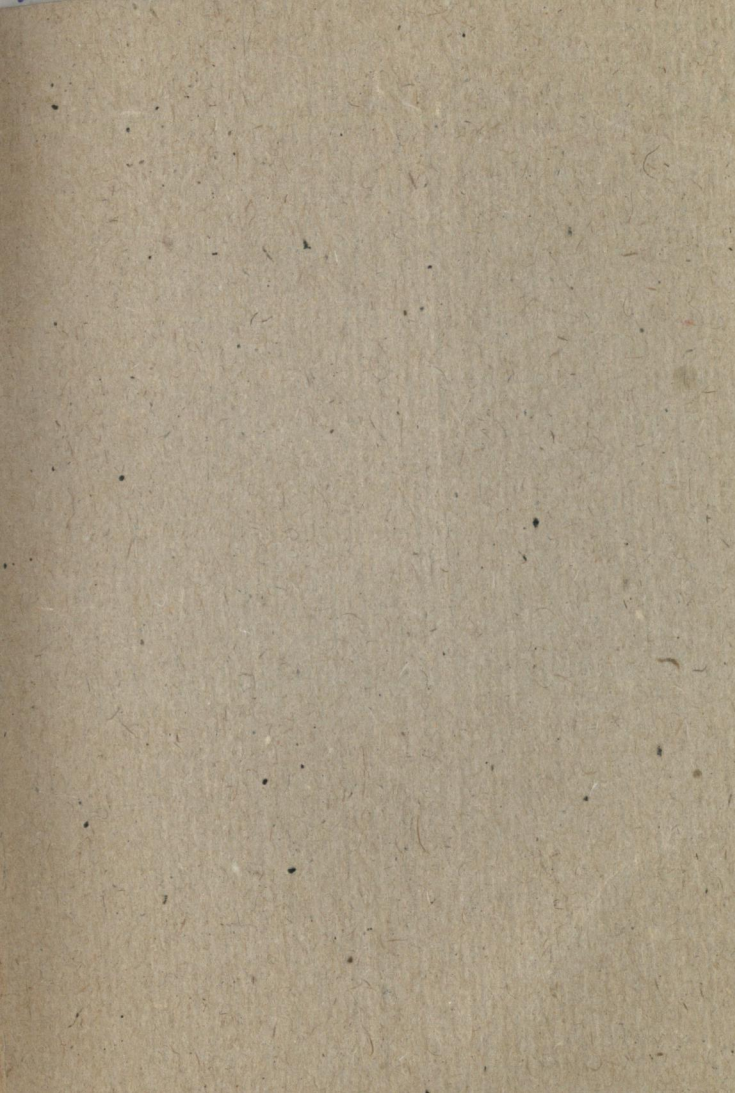
1412

Ніжній двір, розкопки
завантаження
у тій місцевості
завантаження
у тій місцевості
у тій місцевості
у тій місцевості
у тій місцевості

(30)

Ціна 1 кор. 50 сот.

100 =
5334564

PA 1412
y

Коротка історія